

MEDEDELINGENBLAD

HISTORISCHE VERENIGING HARDINXVELD-GIESSENDAM

JAARGANG 26 NUMMER 2

NAJAAR 2004

INHOUD

	pag.
Van de vice-voorzitter	1
Onze zalmshow	2
De Dijksynagoge (tweede deel)	2
De Merwede	6
Nieuwerkerk aan de IJssel en Giessendam	7
Genealogie en de familie Swets	9
Wie, wat, waar?	11
Zondagsschool	12
Honderd jaar RABO (tweede deel)	13
Koken	16
De hondenkar	17
Wie God bewaart	17
De Rehobothschool	20
Parlevinker Pieter Koorevaar	21
Recensies	23
Activiteiten van het bestuur	25
Open Monumentendag	26
Schenken	27
Uitgaven	28

Foto op de omslag: De zalmshow HD1 in de Giessen. Foto: J. Dubbeldam.

COLOFON

Uitgever	Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
Redactie	J.F. Teeuw-van der Plas, G.A. Dukel-Vink, W.F. van de Bree-Ooms, A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk
Foto's	Foto-archief van de vereniging, W. F. van de Bree - Ooms, A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk, Ruth de Jong, Fam. Swets, G.A. Dukel-Vink, Thijs Huisman, Aart Koorevaar, Het Kompas.
Druk en lay-out	B.V. Grafisch Bedrijf Tuijtel
Oplage	1000
Redactieadres	Amerhof 9, 3371 SZ Hardinxveld-Giessendam, telefoon 0184-416380, e-mail: j.teeuw@zonnet.nl
Versijnen	Tweemaal per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan de ca. 900 leden van de vereniging en de zusterorganisaties in de regio. Daarnaast is er een beperkt aantal exemplaren beschikbaar voor belangstellenden. Losse verkoopprijs bedraagt € 1,60.
Copyright	Overname van artikelen of gedeelten daarvan is toegestaan mits bronvermelding en toezending van een exemplaar.

BESTUUR

M.J.A. de Haan	Buitendams 4	3371 BL	Hardinxveld-Giessendam	0184-616586	voorz./arch.
A.A. van der Vliet	Binnendams 10b	3373 AD	Hardinxveld-Giessendam	0184-616619	vice-voorzitter
W.F. van de Bree-Ooms	Buitendams 77	3371 BB	Hardinxveld-Giessendam	0184-614563	secretaris
A. Kampman-Timmer	Graafland 82a	2964 GA	Groot-Ammers	0184-601741	penningmeester
J. van den Bout	Albert Cuypstraat 17	3372 XA	Hardinxveld-Giessendam	0184-616450	lid
J. Dubbeldam	Buitendams 134	3371 BN	Hardinxveld-Giessendam	0184-613938	lid
G.A. Dukel-Vink	Parallelweg 118	3371 GE	Hardinxveld-Giessendam	0184-613074	lid
J.J. van Houwelingen	Kerkstoep 1	3372 DG	Hardinxveld-Giessendam	0184-617726	lid
A. Koorevaar	De Sav. Lohmanstraat 60	4207 NV	Gorinchem	0183-628647	lid
J.F. Teeuw-van der Plas	Amerhof 9	3371 SZ	Hardinxveld-Giessendam	0184-416380	lid

De minimum contributie voor 2004 bedraagt € 12,50. Voor leden tot 18 jaar en ouder dan 65 jaar € 10,00. Hogere bedragen zijn altijd welkom.

Bankrekening: 32.50.99.138, girorekening: 3879669. Graag bij elke betaling duidelijk vermelden wat u betaalt. Donaties zijn altijd van harte welkom.
Zie voor meer info : www.hv.hardinxveld-giessendam.nl.

VAN DE VICE-VOORZITTER

Ad van der Vliet

Om een goede vice-voorzitter te kunnen zijn, moet je alles in de vereniging minimaal één keer hebben meegemaakt.

Vandaar dat deze keer de inleidende woorden niet van Arnold de Haan zijn.

Sinds het verschijnen van het vorige mededelingenblad zijn er binnen de vereniging geen schokkende zaken aan de orde geweest. Dat wil uiteraard niet zeggen dat er niets gebeurd is.

Zaken zoals de ledenvergadering met voorjaarslezing, de stand op de braderie, het verschijnen van "Groeten uit Boven-Hardinxveld" als publicatie nummer 40 in de Historische Reeks en de Open Monumenten Dag zijn onderwerpen die de aandacht van het gehele bestuur vroegen.

Op veel terreinen zijn bestuursleden tezamen met vrijwilligers actief. Als voorbeeld noem ik het beheren van de goederen die de vereniging in de loop der jaren gekregen heeft.

Met veel inzet en liefde voor de historie wordt hieraan bijna wekelijks gewerkt. Op de zolder van de smederij annex wagenshuur van museum De Koperen Knop beschikken we over een goed uitgeruste werkplaats. Zoals u elders in dit mededelingenblad kunt lezen zijn wij op zoek naar leden die hierbij een rol kunnen en willen spelen en ik wil op deze plaats een oproep doen om, als u tijd hebt en over de gevraagde capaciteiten beschikt, uw steentje bij te dragen.

Enige tijd geleden las ik een artikel in het Algemeen Dagblad over de teruglopende ledenaantallen bij historische verenigingen. Als voorbeeld werd de situatie in Rotterdam beschreven waar men onder een vermindering van 10 % heeft te lijden.

Reden genoeg om even in onze eigen ledenadministratie te duiken.

Er blijkt geen reden tot paniek, maar er is wel aanleiding tot enige zorg: de groei is er uit!

Het ledenaantal neemt nauwelijks toe en de gemiddelde leeftijd stijgt. In de leeftijdscategorie van zestig tot zeventig jaar vinden wij een meerderheid van onze leden.

Voor het opvullen van de vacature bij het beheren van onze bezittingen is dat natuurlijk een goede uitgangspositie. Heel veel mensen hebben of krijgen binnenkort tijd om dit soort leuke dingen te gaan doen. Voor de toekomst

van onze vereniging betekent het stagnerende ledenaantal dat, als het aantal niet meer toeneemt, ook de inkomsten stilstaan. Omdat de kosten blijven stijgen, gaat dat problemen geven voor de uitgaven in de Historische Reeks. Het uitgeven van twee publicaties per jaar is nu al financieel moeilijk rond te krijgen en zal, als de omstandigheden in de toekomst niet wijzigen, onhaalbaar worden.

Maar voor het zover is, doe ik een beroep op u allen om het tij te doen keren. Breng het lidmaatschap van onze vereniging onder de aandacht van familie, vrienden, kennissen en collega's. Neem ze mee naar de **najaarslezing** die voor het eerst in lange tijd weer in Boven-Hardinxveld kan worden gehouden. De heer Jan Rietveld uit Giessen-Oudekerk zal daar aan de boorden van de Merwede vertellen over de historie van de scheepvaart op de Graafstroom en de Giessen.

Als bestuur zijn we blij om weer eens een voor velen herkenbaar "dichtbij" onderwerp gevonden te hebben. We rekenen dan ook op een grote belangstelling!

Helaas is het ons, door omstandigheden, niet gelukt om de voor het najaar geplande uitgave over de streekklederdracht op tijd klaar te krijgen. Wij hopen deze publicatie in het voorjaar van 2005 te laten verschijnen.

ONZE ZALMSCHOUW

De zalmschouw of drijverschuit, waarvan de afbeelding op de omslag staat, is in het bezit van de Historische Vereniging. Het is niet de eerste, waar wij mee pronken, want deze schouw is door ruil verkregen. Wat was namelijk het geval?

Indertijd hadden we van de familie Parel een zalmschuit overgenomen, de HD 43, die we na een grote opknapbeurt te kijk legden in de Giessen. Totdat er iemand met een voorstel kwam om deze schouw te ruilen voor een soortgelijk exemplaar, want hij was er achter gekomen dat de HD 43 door zijn vader was gebouwd. U begrijpt dat wij hierop zijn ingegaan.

De drijverschuit van de afbeelding ziet er bijzonder fraai uit, mede door de geweldige inspanning van Bas de Ruyter, die er vele uren in heeft gestoken om er zo'n gave boot van te maken. Bas, bedankt!

DE DIJKSYNAGOGE (TWEDE EN LAATSTE DEEL)

Ruth de Jong

In het voorjaarsnummer van het mededelingenblad kon u de geschiedenis lezen van het Joodse leven in de Alblasserwaard in de negentiende en twintigste eeuw.

Het ontwerp en de bouw van de Dijksynagoge in 1845

De dijksynagoge is vormgegeven als een eenvoudig dijkhuis zoals er in het midden van de 19de eeuw veel aan de Rivierdijk waren

David Meiboom met zijn vrienden voor de slagerij.
(Wie zijn die vrienden?)

gerealiseerd. Afwijkend van de belendende bebouwing is dat het gebouw naar achteren is verplaatst om ruimte maken voor een kleine voorruimte met hek welke verwijst naar het voorhof van de Tempel in Jeruzalem.

In de gebedsruimte is een zogenaamd tongewelf. Onder de twee aan twee tegenover elkaar staande boogramen is een lambrisering en volgens een ooggetuige was de kleur van het hout groen. In de Thorakast - de heilige Arke - zijn twee deuren en twee laden aangebracht en er boven op prijken twee Stenen Tafelen. Een voorhang zou van groen en rood fluweel zijn geweest, hangend met ringen aan een koperen roe. In het midden stond een biema - verhoging - met bank waarop de lezenden plaats konden nemen. Rondom deze verhoging werden banken geplaatst met zittingen die opgeklapt konden worden om boeken en/of gebedsmantels te bewaren. Later zou een huurder deze nog als toilet gebruikt hebben. Direct achter de voordeur is een trapje dat naar de vrouwengalerij leidt. Van bovenaf kunnen de vrouwen aan de diensten van de mannen deelnemen.

De uitvoering van het gebouw is uiterst sober en technisch zeer eenvoudig, geheel aansluitend op de plaatselijke bouwtraditie. Het gebouw werd op 29 augustus datzelfde jaar al ingewijd. Dat betekent naar de huidige maatstaven dat er in zeer korte tijd gebouwd werd.

Het was een sabbat toen de synagoge werd ingewijd met een dienst waarvan de liturgie later is teruggevonden in de Nationale Bibliotheek in Jeruzalem. Later bij de herinwijding in 2003 werd dezelfde liturgie gebruikt. Daarin wordt gewag gemaakt van de aanwezigheid van 'een Heilige Heuvel' waarmee de biema wordt bedoeld waarop de Thorarol wordt gelezen. De binnengebrachte Thorarollen werden net als in 1845 zeven maal rond de biema gedragen, alvorens ze in de Heilige Arke aan de Oostgevel geplaatst werden.

De gemeente beschikte niet over een eigen rabbijn, noch over een leraar. Dit hoeft echter geen hindernis te zijn voor het belijden van het religieuze beleven in het gebouw. Veel taken werden door de sjammes op zich genomen.

Schade aan het gebouw in 1857

In de winter van 1856-1857 treft de synagoge een zwaar lot. Waarschijnlijk tijdens een periode van hoogwater in de rivier blijkt de dijk waarin de sjoel is gebouwd toch minder sterk te zijn. De muren gaan zakken en er ontstaat ernstige schade aan de voorgevel. Deze moet in zijn geheel worden vervangen. Aannemer A. de Landgraaf krijgt het werk aanbesteed en herstelt het gebouw voor 1200 gulden wat een enorm bedrag is voor die tijd. Met subsidie van 800 gulden door de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, zijn de kosten net door de gemeenteleden op te brengen. De zwakke dijk zal in de jaren er na nog veel problemen veroorzaken, niet alleen bij de synagoge. De dijk moest voortdurend opgelapt worden, waardoor de plaatselijke bewoners 'Kaoilappers' werden genoemd. Later in 1953 zou daar dan ook de dijk doorbreken.

Na een bloeiperiode vlak voor de eeuwwisseling van zeventig leden, zakt het aantal daarna drastisch. Dit hangt samen met het algemene verschijnsel dat veel Joden uit de mediene (geheel Nederland behalve Amsterdam) naar

de grote stedelijke centra trekken. In 1920 is het aantal leden zodanig gedaald dat men niet meer het vereiste aantal van tien mannen voor een dienst bij elkaar kan krijgen (minjan). De laatste dienst wordt gehouden in 1920, waarmee het religieuze leven in de dijsynagoge is geëindigd. Het onderhuis blijft bewoond, echter door niet-Joodse huurders. Bij de huur, die wekelijks werd opgehaald door 'Hartog de Jood' was inbegrepen het onderhouden van de gebedsruimte op dijkniveau. Periodiek kwamen van de Dordtse kille mensen kijken om de toestand van de sjoel te inspecteren. Kennelijk bestond nog steeds de verwachting dat het gebouw eens weer gebruikt zou worden als gebedshuis.

Eén van de weinige Giessendamse Joden is de man met de hoed en baard op deze vooroorlogse foto. Voor het uitbreken van de oorlog hebben zij het dorp al verlaten.

Oorlogsperiode

Volgens de beschrijving van leden van de familie De Haas, die tot 1947 in het onderhuis hebben gewoond, raakte het interieur na de deportatie van S. den Hartog en zijn familie naar het concentratiekamp Auswitsch, meer en meer in verval. Vooral toen er jonge Duitse soldaten in werden gelegerd die het nabije mitrailleursnest bij de 'Stenen brug' over de A 15 bemanden.

In het rapport van de Centrale Commissie voor Oorlogsschade in Nederland van 1946 wordt gewag gemaakt van beschadiging van de synagoge. Het wordt als een zeer oud en verval- len en verzakt gebouwtje omschreven. Op de vrouwengalerij worden verscheurde gebeden- boeken en Thoramantels aangetroffen. Al het glas is er uit. Over het interieur wordt gemeld dat vermoedelijk alles is leeggeroofd. Niets is er meer aanwezig. De biema is eruit gesloopt en ook een deel van de banken.

Beneden is de ruimte boven het rituele bad als slaapkamer ingericht. Later zullen daar de meis- jes De Paus (!) het levenslicht zien.

Chanoekaviering in de vervallen synagoge, 27-12-1997.

In 1947 wordt het gebouw door de Nederlands- Israelitische gemeente van Rotterdam verkocht aan koopman Pieter de Bok, die handelt in groenten. De zakkennaai die in de gebeds- ruimte zijn onderkomen had, vertrekt en de ingangspartij wordt evenals het interieur gesloopt om ruimte te maken voor de ingang van de IJzeren Hond, een gemotoriseerde vent- kar. De tekst boven de ingang 'Beveit Elohim nehallech baregesh'Ps. 55 (Laten wij opgaan in het Huis des Heeren in feestgedruis) wordt verwijderd en dient nog jaren als onderdeel van de naburige Rijdsdijkstoep.

Tijdens de watersnoodramp in 1953 vinden koeien er een onderdak.

Tot 1997 wordt het gebouw als opslag gebruikt door een loodgieter en later door een timmer- man.

De Dijk synagoge na de overplaatsing.

In 1991 fietst het echtpaar Abel en Ruth de Jong uit Gorinchem over de Rivierdijk. De nade- rende dijkverzwaring ter plaatse heeft al menig huis langs de dijk doen verdwijnen. Opvallend is een vervallen gebouwtje met boogramen dat zich duidelijk tegen de kaalslag heeft weten te weren. Bij de nog aanwezige burens in een boer- derij wordt het vermoeden van het echtpaar bevestigd dat het hier een voormalige synagoge betreft. Navraag bij het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard levert op dat alles al zijn beslag heeft en dat ook dit gebouwtje zal verdwijnen. Niet zo in de optiek van de eige- naar, een timmerman uit Bleskensgraaf. Zich voortslepende procedures omtrent vergoeding hebben het bestaan van het gebouw tot dan toe nog kunnen verlengen.

Het aantreden van een nieuwe dijkgraaf geeft een draai aan dit slepend proces. De inmid- dels opgerichte Stichting Dijk synagoge weet zich gesteund in het voornemen dit unieke stuk Joods erfgoed in de Alblasserwaard te behou- den. Wel zal het gebouw moeten verdwijnen van de oude locatie, maar inmiddels heeft de Stichting zich georiënteerd op de mogelijk- heid van verplaatsing. Gekozen wordt voor de methode het gebouw in stukken te zagen en op te slaan in afwachting van de voltooiing van de dijkverzwaring ter plaatse. Inmiddels is de timmerman niet van zins het gebouw aan de Stichting te verkopen. Uiteindelijk in december 1997 komt het door bemiddeling van de inmid- dels enthousiast geworden gemeente Sliedrecht in haar bezit. Financieel werd dat mogelijk gemaakt door plaatselijke ondernemers. In een

inmiddels legendarisch geworden Chanoekaviering (herdenking van de herinwijding van de Tempel te Jeruzalem na een jarenlange vreemde bezetting) in het onttakelde interieur werd het gebouw weer een Joodse functie gegeven. In april 1998 werd het gebouw in elf segmenten gezaagd, nadat het van binnen en van buiten van een stalen corset was voorzien. Met diepladers werden de segmenten naar de werf van aannemer Woudenberg te Ameide afgevoerd.

In de vier jaar dat het gebouwtje uit het oog was verdwenen, organiseerde de Stichting Dijkssynagoge allerlei activiteiten om de synagoge en het project van haar behoud een gezicht te geven. Tentoonstellingen, boomplantingen, cursussen, lezingen, vieringen van Joodse feestdagen waarbij ook niet-Joden aanwezig waren werden georganiseerd op allerlei locaties door de gehele Alblasserwaard. Op de kleiterp op de nieuwe locatie 90 meter westwaarts werd een Loofhut gebouwd en werden de Burgemeesters en Wethouders van de twee buurgemeenten uitgenodigd het feest mee te vieren. Historicus en Hebraïcus Bart Wallet deed historisch onderzoek en Ruth de Jong nam ooggetuigenverklaringen af in bejaardenhuizen in Hardinxveld-Giessendam en Sliedrecht over hetgeen mensen zich nog van Joodse bewoners wisten te herinneren. Opvallend was de coöperatie van de Hardinxvelders en Giessendammers in tegenstelling tot de Sliedrechters...

Op 7 juni 2002 werden de eerste segmenten teruggeplaatst in aanwezigheid van de burge-

Mevrouw I. van Zebe-van Brakel, de achter-achterkleindochter van slager Levi van Brakel, één van de oprichters van de synagoge uit 1845, metselt de herdenkingssteen in juni 2002, bij de herplaatsing van de eerste segmenten.

meester van Sliedrecht, de heer Boevée en de ambassadeur de heer Eytan Margalith. Trots was de stichting een nakomelinge te hebben opgespoord van een van de oprichters van de synagoge in 1845, de slager Levi van Brakel. Dat was de hoogbejaarde mevrouw Ietje van Zeeben-van Brakel die de herdenkingssteen in metselde.

Voor de inrichting van de gebedsruimte kon de Stichting terugvallen op het negentiende eeuwse meubilair dat al in 1993 cadeau was gedaan door de Stichting Synagoge Den Bosch. De synagoge aldaar werd verbouwd tot Muziekcentrum en een deel van het meubilair werd afgestoten. Banken werden gerestaureerd in het bedrijf van een van de bestuursleden. In Zaltbommel, waar oorspronkelijk het meubilair vandaan kwam, werden nog enige segmenten van de biema teruggevonden, waardoor ook dit belangrijke stuk gerestaureerd kon worden. Het restauratieplan werd opgesteld door Prof. Dr. Rudger Smook en zijn vrouw en het medebestuurslid, Joyce Smook-Noach uit Dordrecht. De vrouwen-galerij werd weer geïnstalleerd met een hek dat voor datzelfde doel was gebruikt in Den Bosch. De Heilige Arke werd gereconstrueerd met hout van resterend meubilair. Het Gorcums museum gaf een negentiende-eeuwse lichter in langdurig bruikleen.

Groot geschenk waren de drie Thorarollen - het hart van de synagoge - door Energiebedrijf Eneco. Hoe symbolisch, nu de synagoge pal onder de hoogspanningsmast weer opgericht werd!

Het onderhuis werd weer als een negentiende-eeuwse ruimte met bedsteden en pottenkast ingericht. De ruimte wordt gebruikt voor ontvangsten en het geven van cursussen en lezingen. Het mikweh werd ook weer teruggebracht met o.a. elementen van het teruggevonden mikweh van de synagoge in Gorcum. Een moderne aanbouw huisvest een tentoonstellingsruimte waar o.a. naast een vaste expositie over de historie van de Joden in de Alblasserwaard wisseltentoonstellingen gehouden worden.

Tijdens de restauratieperiode dook er ineens uit onverwachte hoek een ansichtkaart op van de kruidenierswinkel van Kreukniet, de 'buurtjes' van de synagoge en wat was

Tekst boven de ingang: "Laten wij opgaan in het Huis des Heeren in feestgedruis", Psalm 55.

daarop nog juist zichtbaar? De originele ingang van de synagoge met daarboven de steen met tekst! Er was en is in de afgelopen tien jaar immers nog steeds geen foto boven water gekomen van het oorspronkelijke exterieur en interieur. Nu kon men aan de slag met het reconstrueren van de ingang.

Bitter was dat een Thorarol teruggevonden bij een predikantenweduwe niet teruggegeven werd. Daarentegen worden er nog steeds foto's aangeboden van de familie Den Hartog en de familie Meyboom, de slagers uit Boven-Hardinxveld.

Op 21 oktober 2003, drie dagen na Simchat Thora - Vreugde der Wet -, waarop weer de nieuwe cyclus van Thoralezen begint, waren

een aantal nabestaanden van de oprichters in 1845 aanwezig.

In een feestelijke dienst werd door het binnendragen van drie Thorarollen de synagoge heringewijd. Het was toen 158 jaar geleden dat op 29 augustus 1845 het 'Jodekaarksie' zoals het in de volksmond heet, voor het eerst werd ingewijd. Er staat weer een prachtig gebouwtje, weliswaar niet meer op de oude lokatie, maar 90 meter verderop. Er kunnen weer diensten gehouden worden en andere activiteiten, waaraan ook niet-joden kunnen deelnemen. Baruch haShem! (Gezegend is de Naam!)

Ruth de Jong, met dank aan drs. Bart Wallet en Prof. Dr. Rudger Smook.

Ro den Hartog voor het bejaardenhuis Beth Juliana in Herzliya (Israël). Zij was de laatstoverlevende van de Joodse bevolking van Hardinxveld-Giessendam.

DE MERWEDE

(najaar)

genodigd voor het spel
komt zij mij naderbij
maar ik (die op remise speel)
ben geen partij - door wind
en golfslag vastgezet;

toch, in omarmend riet
met wolken, water, zand
zinspeelt zij op een ommekeer:
'ik zie je weer - aan de overkant'

Co van de Bree

HAD MEN IN NIEUWERKERK AAN DE IJSSEL EEN HEKEL AAN GIESSENDAMMERS?

Arnold de Haan

In het boekje "Buitendams 4", de eerste publicatie die onze vereniging uitgaf, komt de grote brand ter sprake waarbij op 21 september 1777 vrijwel de gehele kern van Giessendam in de as werd gelegd.

Verzekeringen bestonden toen nog niet en de getroffen en waren door deze gebeurtenis dan ook zwaar gedupeerd. Gelukkig kwam de financiële hulpverlening voor die tijd vrij snel op gang. Bij resolutie van 1 november 1777 gaven de Staten van Holland vergunning om een collecte te houden ten bate van de slachtoffers. In deze resolutie lezen we onder andere "dat van wegen de fellen brand derselver bewoonders genoegzaam niets van hunne goederen hadden kunnen bergen, maar alles, of meest alles, waren kwyt geraakt, en in het allerdroevigst ongeluk en armoede waaren gedompeld". Schout en schepenen van Giessendam kregen toestemming zich "te adresseren aan burgemeesteren en regeerders der steeden van Holland en West Vriesland, ten behoeve van der selver ingezeeten en, welke door den brand zijn geruïneert geworden, een collecte te mogen doen".

Behalve het feit dat in het gemeente-archief van Gorinchem stukken bewaard bleven over deze collecte, die daar het niet onaanzienlijke bedrag van ruim 540 gulden opbracht, is over de verdere gang van zaken niets bekend.

Het was dan ook een verrassing dat onlangs door mevrouw drs. C.A. Wijbrands, die als coördinator externe diensverlening is verbonden aan het steekarchief Hollands Midden te Gouda, een stuk werd ontdekt dat betrekking heeft op deze collecte.

De betreffende akte, die afkomstig is uit het oud archief van Nieuwerkerk aan de IJssel, is hierbij afgebeeld en voor het gemak is een transcriptie toegevoegd.

Vergadering van Burgerm(eeste)r(e)n
en Schepenen den 6en Febr. 1778

Pres(en)t, Fom, Been, Bos, Van der Giessen,
Stoffberg,

Door den Schout ten Vergadering
gecomm(uniceerd?) dat hede morgen ten
zijnen Huijzen zijn geweest twee Perzonen
vertoonende hare comm(issie)¹ van Schout en
Geregte van Giessendam, als gecomm(iteerd)²
tot het doen van eene Collecte voor de
ongelukkigen Ingezeten en aldaer wegens de
Brand aldaer hebbende geregneert³ den
En ingezien zijnde de Resol(utiën)⁴ van den
Heeren Staten van Holland en West Vriesland
waer bij alleen maer werd gezegt dat den
Collecte deswege maer zoude mogen
geschieden binnen de Stede van Holland en
West Vriesland zonder daer bij eenige Dorpen
te hebben genoemd.

Is geresolveerd⁵ de gem(elde) personen tot
de Collecte gecomm(iteerd) te seggen dat
voor alle nog den Collecte niet zal worden
gepermitteerd maer werd dezelve
gesurcheerd,⁶ tot zoo lange men zal hebben
onderzocht hoe den naburige Dorpe zig
deswege binnen Schieland zullen gedragen,
en als sulx ingecomen zijnde als dan
dienaangaande nader te resolveren

Ter ord(onnantie)⁷ van dezelve als secret(ari)s
C v Capelle

Uit dit stuk blijkt dat op 6 februari 1778 twee
personen zich bij de schout van Nieuwerkerk
hebben vervoegd met het verzoek om in deze
gemeente een collecte te mogen houden ten
bate van de slachtoffers van de brand in
Giessendam. Jammer genoeg wordt in deze

Verladering van Burgermeester
en Schepenen van 6de Febr. 1778
Præs. Jom. Baan, Oors. Van der
Graft en Stoffberg,

Na den delict te hebben de Gecom. dat de
Mongelen Lynen Huysen zijn geeldeste lude
Perdonen verzoeken. de hare comm. Van Schout
en Gerecht van Giessendam, als gecomm.
tot het doen van een collecte door de ongeluk.
rijge Ingeledenen aldaar. Men de Staten en
daar hebbende geregeent van
En Ingeledenen Lynden, de Resol. van de Heeren
Staten van Holland en West Vriesland
Maar by de Heeren Maer werd gezegt dat de
Collecte desweg. Maer Londe Moes gelien
van binnen de Steden van Holland en West
Vriesland Londe daer by eenige Dorpen
te hebben gesceent.
Is besolvent de personen tot de collecte
gecomm. te zeggen dat het althans nu de
collecte niet zal werde gesceenmitteert
Maer werd de helde gedurkent, tot toe
Lange Men toe hebben onderhoft hoe de
Naburige Dorpen zij desweg. binnen drie
Land zullen gedragen en althans nu
Lunde althans nu. Na der te geloven.
Ja. Ord. van de helde
al Secret.
Gefappelen

bod kwamen, daar was immers in korte tijd het meeste geld bij elkaar te krijgen. De al eerder genoemde collecte in Gorinchem vond al plaats op 16 december 1777.

Omdat de schout van Nieuwerkerk niet persoonlijk kon beslissen aangaande het verzoek voor een collecte, werd dezelfde dag nog het gerecht bijeen geroepen om hierover een gezamenlijk standpunt in te nemen. Uit de daarvan opge maakte acte is wel duidelijk dat men in Nieuwerkerk niet erg enthousiast was over het plan. De achterliggende redenen hiervan is niet duidelijk maar tussen de regels door blijkt wel dat ze het daar eigenlijk liever niet hadden. Voorzichtigheidshalve werd dat natuurlijk niet met zoveel woorden gezegd, maar werden argumenten bedacht om de beslissing uit te stellen, waarschijnlijk met het idee "van uitstel komt afstel".

Zo wordt aangevoerd dat in de volmacht van de Staten van Holland slechts wordt gesproken over "de steden van Holland en West Vriesland" en dat de dorpen niet worden genoemd.

Verder houdt men zich op de vlakte met het argument dat eerst maar eens gekeken moet worden hoe de omliggende dorpen met het verzoek omgaan. Het komt er dus op neer dat de collecte voorlopig niet wordt toegestaan en dat een definitieve beslissing wordt uitgesteld. Helaas is niet bekend of men nog op dit besluit is teruggekomen.

acte geen melding gemaakt van de status en de namen van degenen die door het gerecht van Giessendam op pad waren gestuurd. Het zijn ongetwijfeld Giessendammers geweest en verwacht mag worden dat tenminste één van de twee een functie als schepen bekleedde. Voor een dergelijke taak zullen zeker personen van enig niveau zijn aangewezen. Het is de vraag of er meer mensen dan deze twee op pad zijn gestuurd om de collectes te houden. Erg groot zal het aantal collectanten in ieder geval niet zijn geweest en dat zal ook de reden zijn dat men pas ongeveer vier en een halve maand na de brand in Nieuwerkerk aankomt. Het ligt voor de hand dat de steden eerst aan

- 1 opdracht
- 2 gevolmachtigd
- 3 plaatsgevonden?
- 4 besluiten
- 5 besloten
- 6 uitgesteld
- 7 verordening

GENEALOGIE

door P. Swets en A. Koorevaar

Als U dit leest, is het al bijna winter en zijn de lange avonden al weer begonnen, dus tijd om toch maar weer eens aan de familiestamboom te gaan werken.

Wellicht komt u gegevens tegen die voor ons als vereniging belangrijk zijn en daarom hopen wij dat de vragen uit het vorige Mededelingenblad en de nieuwe vragen die ik nu ga stellen, de antwoorden zullen opleveren die ons verder kunnen helpen.

Het zoekwerk waar wij steeds mee bezig zijn is meestal een tijdrovend werk, al denken sommige mensen dat wij hun vragen zomaar kunnen beantwoorden.

Gelukkig heeft de heer Stasse ons tijdens de zomermaanden toch wel van nuttige informatie kunnen voorzien, waar wij ontzettend blij mee zijn.

Zo hebben wij onder andere de stamboom van de familie Tromp weer een stuk verder uitgezocht (1717).

Vorig jaar hebben wij de beschikking gekregen over een cd-rom met daarop de gegevens van de Burgerlijke Stand van Hardinxveld- Giessendam. Vaak krijgen wij de vraag of deze cd-rom te koop is. Helaas niet. Wij hebben hem alleen voor ons zoekwerk naar bepaalde gegevens.

Sinds kort beschikken wij ook over een cd-rom van Liesveld (gemeenten Langerak, Streefkerk, Nieuwpoort en Groot-Ammers), met 40.000 namen in een register, maar ook alleen maar voor eigen gebruik.

De heer Hoornaar uit Vianen is sinds enkele weken bezig om een aantal families van Boven-Hardinxveld in een bestand te zetten, omdat al die families elkaar raken.

Families waar wij veel gegevens over hebben, zetten wij in een apart bestand. Dit najaar hopen wij alles van de naam De Ruiter (Ruyter) in de computer in te voeren.

Nu weer de gebruikelijke vragen om medewerking bij ons zoekwerk:

Wat weet u van Adrianus Wilhelmus Ketelaar, geboren rond 1810-1815?

En wat van Gijsbert Ariense Vogel, geboren 1680-1690?

Ditzelfde geldt voor Cornelis Jacobus van der Wiel, geboren 1865.

Wij hopen dat u ons belt of een mailtje stuurt, waarvoor wij u bij voorbaat hartelijk dankzeggen.

Tenslotte geven wij een overzicht van de geschiedenis van de familie Swets [Zwets] en haar oorsprong, ver buiten Nederland.

FAMILIE SWETS ... PRAAG - HARDINXVELD?

Piet Swets

Vele families zullen wel weten wanneer hun voorouders in Hardinxveld zijn neergestreken, maar als dat moment al wat langer achter ons ligt dan kan dat wel eens onduidelijkheden opleveren. Voor de familie Swets is dat het geval.

De tot nu toe vermeende familie oorsprong begint aldus:

"Anno veerthien-hondert een-en-twintig/ den drie-en-twintigsten July/ is te Prage/ in een Tonne besloten en verbrandt/ een Schoenmaker/ genaemt Wenceslaus. Hem wert te Laste geleyt/ dat hy/, doen de Priester het Sacrament ophief/ niet en had willen opstaen/ ja 't selve den rugge had toegekeert/ en also het Sacrament onteert".

Dit verhaal komt voor in de Historie der Martelaeren die om de Getuijgenisse der Evangelischen Waerheid haer bloedt gestort hebben. Gedrukt tot Dordrecht bij Jacob Braat, 1659. Blijkbaar in die tijd een populair boek want in 1671 komt er een heruitgave bij de Weduwe van J.J. Schipper op de Keysers-gracht te Amsterdam.

De relatie tussen Wenceslaus en Swets zou terug te vinden zijn in zijn beroep. Hij was van beroep schoenmaker, in het Tsjechisch is dat "svec" wat dan weer verbasterd zou zijn tot Swec en dat weer tot Swets. Wenceslaus heeft mogelijkwjs behoort tot een van de groepen die in relatie gebracht zouden kunnen worden met de bekende hervormer Johannes Hus. De ontkenning van de leer der transsubstantiatie, waarbij het brood en wijn overgaan in het lichaam en bloed van Christus is een van hun

kenmerken. Zijn houding bij de viering van het sacrament zou hierdoor wel verklaarbaar zijn. Zijn verwanten vreesden voor hun leven en zijn misschien via Zuid-Duitsland langs de Rijn naar Nederland getrokken waar zij als vissers aan de kost zijn gekomen.

In het "Armorial Général" van J.B. Rietstap uit 1884 komt onderstaand familiewapen voor dat de relatie met de visserij enigszins aannemelijk maakt.

Voor de genealoog doen zich echter de volgende problemen voor. De eerste met de naam Swets die in Nederland opduikt is **Jan Swets**, in Poederooijen omstreeks 1570. Van deze Jan is verder niets bekend. De archieven van Poederooijen zijn verdwenen, waarschijnlijk ten prooi gevallen aan het oorlogsgeweld in de Bommelerwaard ten tijde van de Tachtigjarige oorlog. De periode 1421-1570 blijft daardoor duister. De familienaam "Svec" komt in Duitsland herhaaldelijk voor, maar tot nu toe is het niet gelukt een relatie te leggen tussen hen en de "Swetsen" van na 1570.

Ook het ontstaan van het familiewapen is onbekend. In de 19e eeuw, de periode van de Romantiek, hebben vele families een wapen aangeschaft. Maar in opdracht van wie en door wie het wapen is gemaakt is niet bekend. Het zal ongetwijfeld een voorouder zijn die daar behoefte aan had en het geld er voor bezat. Dat beperkt de mogelijkheden want de Hardinxveldse Swetsen behoren in die tijd in meerderheid, gelet op hun beroep, zeker niet tot de meest welgestelde.

De al eerder genoemde **Jan Swets**, met wie

hij gehuwd was weten wij niet, had een zoon **Hermen Janz**, die getrouwd was met de Werkendamse Lijske Woutersd. Hanegraaf. Van dit gezin stammen zowel de Werkendamse als de Hardinxveldse Swetsen af

De eerste Swets waarvan met zekerheid gesteld kan worden dat hij in Hardinxveld heeft gewoond was **Hermen Wouterse Swets**. Weliswaar werd hij geboren in Werkendam, maar volgens het lidmatenregister van de Kerk te Hardinxveld deed hij daar belijdenis van zijn geloof op 26 maart 1690. Hij overleed te Hardinxveld op 28 juni 1705. De relatie met Hardinxveld was er al eerder want zijn vader, **Wouter Hermense**, zoon van **Hermen Janz**, geb. ca. 1608 en afkomstig uit Poederooijen huwde de Hardinxveldse Maijken Cornelisd. Schaets, geb. in 1615. Zij gingen 14 januari 1635 te Werkendam in ondertrouw waar in het zelfde jaar het kerkelijke huwelijk op 3 april plaats vond. **Hermen Wouters** trouwde op 12 juli 1670 Maria Thijse de Haes. Dit huwelijk is de basis van bijna alle Swetsen in Hardinxveld. De Werkendamse familieleden, die hun naam met een "Z" spellen zijn nakomelingen van Hermens' broers. Die naamsverandering komt ongetwijfeld door de inschrijvingen in de doopboeken. De predikant, die meestal kort in de gemeente verbleef, kende de juiste spelling van de familienaam niet en die verkeerde vorm bleef voortbestaan. Ook in Hardinxveld deed zo iets zich wel eens voor. Zo wordt de naam van **Gijsbert Cornelis Swets** bij de aangifte van zijn zoon **Cornelis** in 1804, geschreven met "Z". Consequenties heeft dat niet gehad want bij zijn huwelijk gaat men weer verder met een "S".

In de 19e eeuw is een aantal naamgenoten naar de Verenigde Staten geëmigreerd. De vruchtbaarheid van hen moet groot zijn want het aantal Swetsen in de VS is nagenoeg even groot als in Nederland.

Inmiddels is een groep o.l.v. de heer C. Veenis uit Doetinchem druk bezig om de verspreiding van alle nakomelingen van Hermen Jansz Swets in kaart te brengen. Het streven is natuurlijk gericht om de gegevens zo volledig mogelijk weer te geven. Binnenkort kunt u de resultaten in de vorm van een familiekroniek verwachten.

WIE, WAT, WAAR?

Ook in dit blad treft u weer een foto aan uit ons archief.

De persoon op de foto is zoals u ziet een hoepmaker aan het werk. Aan u de vraag of u weet wie deze man is.

Nog een opmerkelijke foto uit de jaren dertig. Volgens de heer H. Lakerveld gewoond hebbend in Giessenburg mochten in de dertiger jaren de jongens/mannen die voor de volgende lichten aan de beurt kwamen, onder leiding van een beroepsmilitair, deelnemen aan vooroefeningen.

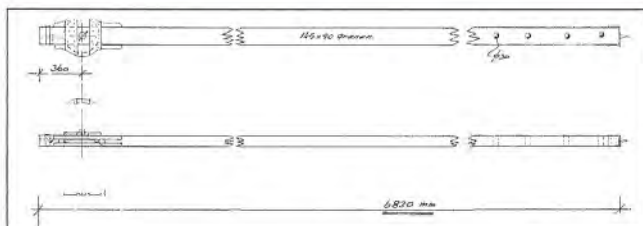
Als zij na een zwaar examen slaagden, behoeften zij maar zes weken, in plaats van anderhalf jaar in dienst. Op de foto de wekelijkse oefening onder leiding van onze dorpsagent de heer Groothedde.

Wie zijn deze mannen?

We kregen van een lezer een object wat er uitziet als een mast of paal met een verdikking aan het uiteinde.

Wie kan hierover iets vertellen? Waar diende

het voor of waar was het een onderdeel van? Graag reacties naar Mevr. A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk, Buitendams 134, 3371 BN Hardinxveld-Giessendam. Tel. 0184-613938

Kousenbeurs

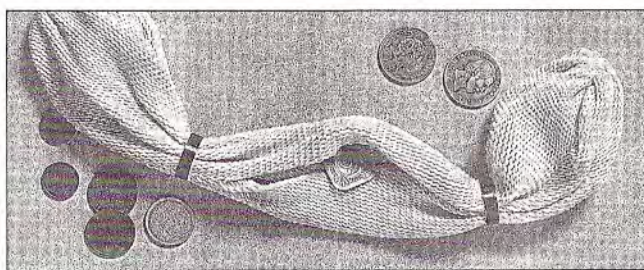
Ik zag in het Groninger museum een sprangkousenbeursje, (sprang is een vlechttechniek) en ik vond dit zo'n leuk exemplaar dat ik er gelijk wat meer over wilde weten.

Het werd vaak gebruikt door vissers en kooplui, soms zelf gevlochten van verschillende materialen zoals vissersgaren, dun touw of linnen en soms ook van zijde met kraaltjes er tussen.

Er zaten twee ringetjes om en zoals gebruikelijk werden de grote munten in de ene kant gedaan en de kleine in de andere.

De naam kousenbeurs is te danken aan de vorm, een sok (zonder hiel) met in het midden een opening en beide uiteinden dicht. De 'zakjes' aan de uiteinden kunnen worden afgesloten met de schuifringetjes.

Nu mijn vraag: Is er iemand die zo'n kousenbeursje in zijn bezit heeft? Graag reacties naar Mevr. J.F. Teeuw-van der Plas (adres zie colofon).

ZONDAGSSCHOOL

Co van de Bree

Idee en opzet waren erop gericht kinderen met een van huis uit niet-kerkelijke dan wel niet-godsdienstige achtergrond in aanraking te brengen met de waarden van de bijbelse inhoud.

Dat vergde een aanpak vergelijkbaar met de manier zoals op de overige dagen bijbel- dan wel godsdienstles op school werd gegeven.

Er waren verschillende "leerjaren". Nog steeds weet ik de uitdrukking: "kleinen naar links, groten naar rechts" om aan te geven dat ieder in de voor hem / haar bedoelde ruimte terecht kwam. De bijeenkomst vond plaats in een al of niet aangebouwd gedeelte van het kerkgebouw - daarvan bijvoorbeeld de kerkenraadskamer, catechisatieruimte of vergelijkbaar. Ook werd niet zelden een schoollokaal gebruikt. Dat gaf een aparte sensatie. Je had zondagsschool in een ander lokaal dan waarin je de rest van de week les kreeg.

Kernpunt was de bijbelvertelling. Daarnaast werd een psalm of een stichtelijk vers(je) geoefend en wat men vroeger had geleerd gerepeteerd. Soms werden, vooral in de adventstijd, bijbelteksten opgezegd. Ik ben vergeten of een en ander ook als een soort huiswerk werd opgegeven. Zo weet ik ook niet meer of er wel of niet met een gebed werd begonnen, dan wel geëindigd, zoals gebruikelijk op de doordeweekse schooldagen. Pas later is me opgevallen dat van de eigenlijke opzet van het zondagsschoolwerk nadrukkelijk is afgeweken, de meeste kinderen hadden wel een van huis uit kerkelijke achtergrond.

Deze boekjes werden aan de kinderen gegeven bij het Kerstfeest. Kent u ze nog?

Het hoogtepunt in het zondagsschooljaar was naar mijn idee de grote bijeenkomst op tweede kerstdag van alle leerlingen met de ouders in het kerkgebouw. Het kerstverhaal stond centraal - daar omheen een afwisseling van kerstliedjes, solo en in groepjes en het voordragen van gedichten en bijbelgedeelten. Was er ook nog een vrije vertelling?

De voorzitter van de juffrouws en meesters (de dominee was kennelijk vrijgesteld) hield een toespraak, vooral gericht tot hen die de school

Waar het om gaat

OP DE ZONDAGSSCHOOL

Een boekje voor al de jongens
en meisjes van de Zondagsschool

Geschreven door Ds en Mevr. Dondorp - Tazelaar ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van de Geref. Zondagsschoolvereniging „JACHIN“ in 1946

op grond van leeftijd gingen verlaten. (Wellicht hadden ze de leeftijd bereikt om lid te kunnen worden van de "kleine meisjesvereniging" of de "knapenvereniging"). Hun beloning voor trouw bezoek bestond in ieder geval uit een diploma en een boek. Misschien ook nog een bijbel?

In mijn herinnering en wellicht ook in die van anderen, duurde dit ritueel eindelijk, maar dan eindelijk gebeurde waar de meesten op hadden gewacht, afhankelijk van leergierigheid en inzet, het reproduceren van het geleerde en een aantal alleszins voor mij onduidelijke redenen, kreeg elk kind een dik of een dun boek(je) uitgereikt met als extra Nu laat de herinnering me weer een beetje in de steek, maar in ieder geval heb ik in willekeurige volgorde achtereenvolgens als extra gekregen: een chocoladereep, een of twee appels, een sinaasappel en wat stukjes suikergoed of borstplaat. Ik weet, dat dagen daarvoor de zondagschooljuffrouw thuis kwam vragen om wat boter, suiker en wat meer nodig was voor een geslaagde uitreiking. ('t Was oorlog of net na de oorlog).

Naar omstandigheden bezocht ik de zondagschool in de jaren 1943 tot en met 1949. En.... ik heb een diploma, zij het dat de vergulde handgeschreven letters op een enkel spoortje na zijn verbleekt. Wie echter het bovenstaande en zichzelf daarin herkent, voelt en weet zich zeker van een gouden herinnering!

HONDERD JAAR RABOBANK (TWEEDE DEEL)

Dick de Jong

In het voorjaarsnummer van het mededelingenblad, kon u het eerste deel lezen hoe en wanneer de eerste Raiffeisenbank is opgericht.

In 1959 werd besloten om ook in Boven-Hardinxveld zitting te gaan houden.

Wekelijks fietste de heer Groeneweg op dinsdagmorgen met een geldtas naar Boven-Hardinxveld en ontving er tussen 9 en 12 uur in het oude gebouw van de voormalige school II op de Buurt de klanten. Opmerkelijk daarbij is dat de ene klant bleef zitten voor een praatje tot de volgende zich aanmeldde. Later verhuisde deze zitting naar het adres Rivierdijk A 360. De groei van de bank nam zulke vormen aan dat ook het hoofdgebouw aanpassing verdiende.

Het deel van de Peulenstraat waar de bank gevestigd was, onderging vervolgens een metamorfose. Het oude bankgebouw met direc-

teurswoning werd afgebroken om plaats te maken voor een aanzienlijk groter gebouw met een daaraan gekoppelde directiewoning.

Het nieuwe bankgebouw, voor de Coöperatieve Boerenleenbank, was een ontwerp van Architectenbureau Bezemer en De Snoo uit Wijk en Aalburg. De aannemer was firma F.H. Kamsteeg uit Hardinxveld-Giessendam en het interieur werd verzorgd door de plaatselijke binnenhuisarchitect J.C. Borsje. Op 12 oktober 1962 werd het nieuwe gebouw feestelijk geopend door de heer H. te Kolsté, onderdirecteur van de Centrale Raiffeisenbank te Utrecht. Bijzonder was dat de bank als de eerste in de ring een gemechaniseerde administratie had.

Het aantal medewerkers bedroeg in 1962 inclusief directeur T. Groeneweg zes personen. In de daarop volgende jaren groeide het personeelsbestand gestaag, de administratie werd steeds meer gemechaniseerd en met de komst van het

Balie in het vroegere bankgebouw Peulenstraat 151, waar de service groot was maar de privacy wat minder.

nieuwe bankgebouw was de Raiffeissenbank zes dagen per week open.

Op 28 augustus 1967 opende burgemeester Brinkman aan de Rivierdijk een bijkantoor. Het was ontworpen door architect Romeijn uit Schelluinen en gebouwd door aannemer F.H. Kamsteeg. Voor de bevolking was een openingsactie bedacht waarbij uit een vliegtuig 4.000 folders moesten neerdalen, die voor een deel recht gaven op een geldprijs. De piloot vergistte zich echter en liet zijn vracht al in Giessenburg los. Reden voor het bestuur om de actie een week later te herhalen, maar nu wel boven Boven-Hardinxveld.

De groei van de bank ging zo snel, dat er al in 1968 een eerste verbouwing nodig was. In 1973 volgde er weer een naamswijziging. Het werd toen Rabobank, waarmee beide vorige namen ineengesmolten werden.

'Grote vlucht van de Rabobank', kopt een speciale krant die uitgegeven werd ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan. Al in de jaren zeventig was de Rabobank verreweg de grootste bank van het dorp. Zo'n 90% van de plaatselijke bevolking deed er op de een of andere manier zaken. Was het lenen of sparen, het kon allemaal. Daarnaast nam het aantal zakelijke klanten steeds verder toe. Het bedrijfsleven vond in de Rabobank een naar hun behoefte prima functionerende bancaire instelling. Het succes van de bank leidde opnieuw tot huisvestingsproblemen. Een idee om de bank naar achter te vergroten, in de richting van de Talmastraat, bleek op onoverkomelijke bezwaren te stuiten. Maar eerst was Boven-Hardinxveld aan de beurt. Daar werd in augustus 1980 een vernieuwd bankgebouw in gebruik genomen.

De plaatselijke architect Martien Liefhebber kreeg opdracht om een nieuw bankgebouw te ontwerpen, dat qua uiterlijk paste in het landelijke karakter van Hardinxveld-Giessendam. Van de gemeente Hardinxveld-Giessendam en van particulieren werd op de hoek Wieling-Peulenstraat grond gekocht. Directeur T. Groeneweg sloeg

De inmiddels afgebroken 'nieuwe' bank aan de Rivierdijk in Boven-Hardinxveld.

Het door Martien Liefhebber ontworpen nieuwe bankgebouw Peulenstraat 154.

eind 1982 de eerste paal en een periode van intensieve bouwactiviteiten volgde. De bouwer was Aannemersbedrijf Pellikaan uit Gorinchem. Uiteindelijk kon daar schuin tegenover het bestaande bankgebouw, een geheel nieuw gebouw in gebruik worden genomen.

De bank voldeed aan de nieuwste eisen. In plaats van een systeem met één centrale balie kwamen er open systemen met balies voor de verschillende diensten. Hierbij hoorde een splitsing tussen de particulieren en de bedrijven. Tal van veiligheidseisen speelden bij de bouw een rol. Zo kwam er een kasbox met snelkas, voor het in korte termijn opnemen van geld. Eveneens nieuw was een gelduitgifteautomaat. De rode draad in het nieuwe gebouw was het persoonlijke contact met de klanten.

Het aantal personeelsleden was inmiddels gegroeid tot 37. Het administratieve deel daarvan kreeg een plaats op de eerste verdieping. Ruim een jaar na de start van de bouw vond de officiële opening plaats, die verricht werd door de voorzitter van de hoofddirectie van

Rabobank Nederland, de heer ir. P.J. Lardinois. Het oude gebouw kwam in de verkoop.

Een schaalmodel van het nieuwe bankgebouw kwam te staan in Madurodam.

Het nieuwe gebouw was geheel uitgerust om de toekomst in optimale vorm aan te kunnen. Nu in 2004 is het bankgebouw weer op eigentijdse schaal verbouwd en heropend.

Een knap staaltje van moderne techniek met de nieuwste snuffjes in deze digitale tijd. En het zou geen bank zijn in Hardinxveld-Giessendam, zonder een link op de verderop stromende Merwede. Daar is in voorzien door een videocamera op het dak van het gemeentehuis te plaatsen en de beelden van de ons zo vertrouwde rivier kunnen worden bekeken op een groot televisiescherm in de hal van de vernieuwde bank. Een bezoek aan de bank geeft zodoende ook een kijkje op de rivier.

Een eeuw Rabobank... van gulden naar euro... van kassier naar pinautomaat... van deftige heren naar vlot geklede medewerkers, toch draait alles om geld.

KOKEN

J. F. Teeuw - van der Plas

Koken houdt in dat je eten bereidt met warmte, dan wel vuur. In de pre-historie kookte men nog niet. De man was een jager en de vrouw zocht eetbare vruchten, planten en knollen. Er werd heel wat

verorberd - vlees, vis en gevogelte. De bereiding vond plaats op open vuren in de hut of buiten. Later kwam er een keuken en de rijkere huizen hadden een gigantische schouw met ketel en spit.

Het eten werd rijkelijk gekruid, vaak om het culinair te verfraaien, maar ook om de smaak van bedorven voedsel te camoufleren. De drank was op het platteland melk of geitenmelk. Had men het breed, dan dronk men een roemer wijn en zo niet, dan werd het (ook voor de kinderen) bier. Het drinkwater was meestal niet gezond. Later kwamen er andere zaken in de keuken: suiker, maïs en na de Middeleeuwen werd de aardappel het basisvoedsel, naast brood en pap. Ook de tafelmanieren werden beschaafder: at men eerst met een mes en een tinnen lepel, ook de vork deed zijn intree.

Om het voedsel te bewaren had men verschillende technieken: drogen, roken, zouten of wecken van de vruchten en/of groenten.

Nu staat er op alle levensmiddelen die we kopen een houdbaarheidsdatum en koelen en vriezen is algemeen goed. Toch is het opmerkelijk dat het oerinstinct ons toch 's zomers parten speelt. De barbecue is erg "in" en brood bakken boven een kampvuurtje lekker spannend!

Hier volgt nog een oud en beproefd recept voor mensen die geen oven hebben, maar toch een koek willen bakken. Misschien een alternatief voor de traditionele oliebolletjes met oudejaar, vooral voor de 'lijners' onder ons!

JAN IN DE ZAK

Ingrediënten:

300 gram bloem	200 gram boekweitmeel
50 gram gist	2 eieren
50 gram suiker	4 dl melk

mespuntje zout	75 gram rozijnen
75 gram krenten	75 gram sukade
en....stroop	

Bereiding:

Meng de bloem en het meel in een kom en doe de gist in een kuiltje met de suiker en de eieren, even roeren en voeg de melk en het zout toe. Maak een lekker beslag en als laatste worden de rozijnen, krenten en sukade toegevoegd. Doe het beslag in een witte katoenen zak die van tevoren met warm water is omgespoeld en met bloem bestrooid. Bind de zak dicht, maar laat ruimte over voor het rijzen. Leg de zak in een flinke pan met water, langzaam aan de kook brengen en twee en een half uur zachtjes koken. Haal de koek uit de zak en snijd hem in flinke plakken, liefst met een stevige draad. Verrukkelijk met stroop!!

Om toch aan de liefhebbers van de echte oerhollandse oliebolletjes tegemoet te komen, heb ik nog een vergeeld oud recept (1954) van de historische grootgrutter De Gruyter gevonden:

OLIEBOLLEN
Hier is een lang beproefd recept

Neem voor het beslag van ongeveer 50 oliebolletjes:

1/2 liter melk	100 gram gewassen en gedroogde rozijnen
750 g m. De Gruyter's bloem	50 gram gewassen en gedroogde krenten
50 gram gist	100 gram fijngesneden sukade
1 groot ei	Om in te bakken: De Gruyter's slaolie.
75 gram zout	Om te bestrooien: poedersuiker.
50 gram suiker	
50 gram gesmolten Supermargarine	

Maak de gist aan met een beetje lauwwarme melk. Doe de bloem in de beslagkom en maak in het midden een kuiltje voor de aangemaakte gist, zout, suiker, ei en gesmolten margarine. Roer deze ingrediënten met een houten lepel door de bloem. Voeg de rest van de lauwwarme melk in gedeelten toe en roer onderwijl goed. Beslag het beslag met de achterkant van de houten lepel. Dat is een inspannend werk, maar daartoe heb je 1 1/2 uur rust, want zo lang moet het deeg rijzen op een lauwwarme plaats met een doek over de beslagkom. Schep er voorzichtig de vulling door. U kunt de vulling er ook voor het rijzen in doen, maar die zakt tijdens het rijzen en dan moet U toch ook even omscheppen.

Maak de slaolie in de pan heet tot er een blauwe damp begint op te stijgen. Neem twee eetlepels, dompel die even in de hete olie, schep met één lepel beslag, strijk de lepel af, snuif met de andere lepel het beslag in de olie. Bak de oliebolletjes aan twee kanten lichtbruin, laat ze uitlekken op papier en strooi er poedersuiker over.

Mussehen iets voor het
mededeelingenblad van de H.V

Groet, Evert VL

1954 AFSCHAFFING HONDENKAR

Op 16 juni 1954 treedt het verbod in werking om een hond als trekdier te gebruiken. In veel plaatsen zijn de hondenkarren dan al vervangen door elektrische wagentjes, die toepasselijk "ijzeren honden" genoemd worden.

Als vervoermiddel voor de gewone man blijkt de hondenkar in het begin van de vorige eeuw erg geliefd. Paarden zijn voor de kleine middenstander veel te duur. Een hond is klein, eet niet zo veel en een eenvoudig hok is als slaapplek voldoende.

Regels om de beesten een leefbaar bestaan te garanderen, zijn er tot 1910 niet. Dan wordt de eerste wet van kracht, houdende bepalingen ter bescherming van trekhonden.

Hoewel dit doet vermoeden dat het in deze wet gaat om beperking van het leed van de hond, is de aanvankelijke reden van het maken van deze wet het ongemak van de berijder.

Nederland is dan nog een van de weini-

ge landen die de hond als trekdier gebruiken. In een stad als Parijs verdween de hondenkar in 1824 al uit het straatbeeld, in Londen in 1854. Rotterdam is begin 20e eeuw de stad met de meeste trekhonden, meer dan 6000 in totaal.

Er is al langer over gesproken om de hond als trekkracht geheel te verbieden. In sommige steden gebeurt dat in 1910. Er komt dan een uniforme, landelijke regeling, waarbij trekhonden alleen verboden worden als de verkeersveiligheid in gevaar wordt gebracht. Hierdoor is de merkwaardige situatie ontstaan dat een trekhond in de ene gemeente niet is toegestaan en in de andere wel.

Een landelijk verbod zit er dan nog niet in. De trekhond kan in dichtbebouwde gebieden namelijk niet worden gemist. Ook niet uit het oogpunt van veiligheid, want als iedereen paarden zou gaan gebruiken, zou er binnen de kortste keren een chaos in een stad ontstaan.

Een landelijk verbod zit er dan nog niet in. De trekhond kan in dichtbebouwde gebieden namelijk niet worden gemist. Ook niet uit het oogpunt van veiligheid, want als iedereen paarden zou gaan gebruiken, zou er binnen de kortste keren een chaos in een stad ontstaan.

P.S.

Stukje komt uit het R. Dagblad.

"WIE GOD BEWAART... IS WÈL BEWAARD!"

Een waar gebeurd verhaal uit 1945 door Thijs Huisman, Lz.

Het was oorlog en koud. Bar koud. De winter was in volle gang. Het vroom dat het kraakte. En de schrale oostenwind maakte het er ook al niet beter op. De kou drong overal door. Je kon je er haast niet tegen kleden. Toch moest er wel het een en ander gebeuren.

Trouwens, bij de kachel zitten viel ook niet mee. Er was net genoeg hout om het fornuis warm te houden en eten op te koken maar daar was het wel mee gezegd.

Het was nog donker en behalve de sterren was er geen licht te zien. Waar er al licht brandde, was alles goed verduisterd.

Ondanks het donker kwam er toch leven in het dorp. Niet veel, want de sneeuw dempte het geluid nogal.

De sneeuw had naast het voordeel van isolatie ook een nadeel. Je kon nu niet in de polder ongezien een knotwilg omhakken en voor brandhout mee naar huis nemen. Dat zou de Landwacht direct rapporteren bij de NSB-burgemeester en je hout in beslag nemen.

Bij de boerderijen was hier en daar te merken dat het melkgerei in orde werd gemaakt om de paar overgebleven koeien te melken.

Bij de arbeidershuizen werd klompengeklos op het stoepje gehoord. Er moest toch wel gewerkt worden, ondanks de bezetting en de kou.

Binnen was het theewater aan de kook. Nou ja, thee.... een tabletje wat een bruine kleur en een vreemde smaak aan het water gaf.

Het klaargemaakte brood was ook niet meer

dan een paar kleffe plakken. Maar het stilde de honger.

Sommige mensen hadden wat meer. Als je bij een boer werkte kwam er wel eens een stukje spek op tafel. De grootste luxe was wat eigen-gemaakte bietenstroop en als je melk kon krij-gen maakte je zelf boter.

Ook mijn vader had zijn middagboterham klaar-gemaakt en met een kruikje surrogaatkoffie was hij klaar voor vertrek.

Aan het eind van de derde parallelweg, net over het spoor lag een stukje griend. Dat moest nodig gehakt worden. Niet dat het zo'n zware griend was, maar veel van het hout kon gebruikt worden.

Nee, hoep werd er niet meer gemaakt, maar straks in het voorjaar kwamen boon-stokken en ander gerei goed van pas.

En de oorlog zou toch nu niet meer zo lang duren en elke kromme stok was goed voor de kachel. Hoewel, het groene hout kon bar goed roken van de nattigheid.

Dus op stap naar de griend. Fietsen waren zeld-zaam geworden.

Thuis bleef moeder met de kleine kinderen achter. Dat viel ook niet altijd mee, zeker met deze kou. Echt warme kleren hadden ze niet, anders konden ze nog eens een poosje in de sneeuw ravotten. Ik was de oudste en al een jaar of zeven. Ik wilde wel mee naar de griend. Een beetje rondstruinen en in m'n eentje allerlei fantasiespelletjes spelen.

Vader stelde voor om de slee mee te nemen. Dan kon ik een poosje zitten als ik te moe werd. En op de terugweg konden er een paar bossen hout op. Dat scheelde een heel stuk gesjouw.

En zo gingen we op weg. Dwars door een stuk weiland want je kon makkelijk een sloot over-steken. Het ijs was dik genoeg. En zo langs het

station, de Giessenbrug over en de lange, lange parallelweg uit. Het was een hele loop maar tegen dat het licht werd was de spoorwegover-gang bereikt. Voor treinen hoefde je niet bang te zijn, want die reden er haast toch niet. Zo nu en dan een goederentrein met voor- en achter-aan een open wagon met soldaten en een stuk geschut.

Na een kwartiertje waren we bij de griend. Ja en toen moest er gewerkt worden.

Vader trok een jas uit en zocht zijn rijshaak en snoeimes op die hij onder een hoopje droog riet verborgen had. En spoedig klonken de harde slagen door de heldere vrieslucht. Struik na struik moest zijn takken prijsgeven.

Na een poos hakken werd het hout naar de snoeipaal gedragen. Onvermoeid ging de grienduיל door. Want hard werken kon Pa. Zelf dwaalde ik wat door de griend. Zouden er nog konijnensporen te zien zijn? Of zouden alle konijnen weggestroopt zijn?

Plotseling klonk er een geronk in de lucht. Dat was op zichzelf niet zo vreemd. Engelse vlieg-tuigen vlogen soms af en aan. Maar nu klonk het toch anders. Het leek wel of zij lager vlo-gen, dichterbij waren. Het bleek ook zo te zijn. Het leek wel of zij het op het station voorzien hadden.

Vader vertrouwde het niet en stelde voor naar tante Marie te gaan. Een oude tante die een stuk verder langs de Giessen woonde.

Laten we daar maar naar toe gaan. Dat lijkt me wat veiliger. Zo gezegd, zo gedaan.

We werden door tante Marie hartelijk ontvangen. Zo vaak kwamen wij daar nou ook niet.

Nog maar net aangekomen begon het bom-bardement. Wat een lawaai en een gedreun.

Elke bominslag voelde je doortrillen. Een hels kabaal, dat was het.

Vooral die ene bom die toch aardig dicht in de buurt van de griend was gevallen. Dat was vast niet de bedoeling van de bommenwerpers geweest.

Zo plotseling als het begonnen was, was het ook weer voorbij. Het was een vreemde stilte. Alsof de hele natuur geschrokken was.

Toen echt alles voorbij was, gingen wij terug naar de griend. Onze spullen ophalen en naar huis. Van werken kwam nu toch niks meer. En daarbij waren we ook erg benieuwd hoe het thuis was afgelopen. We woonden niet zover van het station. Het zou best thuis ook wel eens mis gegaan kunnen zijn.

Toen we echter bij de griend aankwamen, keken we wel even vreemd op. Waar de snoeipaal had gestaan en wij onze spullen hadden achtergelaten was niets meer over dan een grote kuil. De afzwaaiër was daar terechtgekomen. Precies op de werkplek. Als kind sta je daar niet zo bij stil, maar later ga je denken: als we eens niet weggegaan waren... Dan had niemand ons ooit weer teruggevonden.

Een eind verderop lag de slee nog. Zo konden we nog wel een paar bossen brandhout meenemen. Toen gauw naar huis. Het hele eind weer teruglopen.

Maar de schrik zat er nog goed in, dus lopen wilden we wel. De sneeuw was hard bevroren dus het sleetje gleed er mooi over.

Na een poos mocht ik boven op de takkenbossen zitten. Maar dat was weer zo koud.....

In de verte zagen wij een heleboel mensen op de Parallelweg staan. Toen we naderbij kwamen, bleek een heel stuk van de spoordijk gebombardeerd en de huizen in de buurt waren er ook niet fraaier op geworden. Ruiten eruit, dakpannen eraf en nog een heleboel narigheid meer. De weg was afgezet en we mochten - en konden - er niet door.

Dat viel niet mee, want we wilden toch zo graag naar huis. Maar er zat niets anders op. Via een omweg dan maar.

Zo trokken wij de slee op een brede sloot en kwamen bij de wetering terecht.

Het was inmiddels al aardig donker maar geluk-

kig was het door de sneeuw nog wel te zien waar we heen moesten.

De kou, de spanning hoe het thuis zou zijn, we kregen honger en dorst en waren moe, erg moe.

Uiteindelijk kwamen wij op de driesprong en toen was het ook niet zo ver meer. Nog een klein stukje en dan de dijk af. Als een paard dat de stal ruikt konden we het nog even vol houden.

Moeder was telkens naar buiten gegaan om te kijken of wij er al aan kwamen. Eindelijk werd haar wachten beloond. Wat was ze ongerust geweest!

Weer wat warmte en geborgenheid. Er was niets stuk gegaan tijdens het bombardement. Maar het waren ook voor moeder en de andere kinderen angstige ogenblikken geweest.

Nog niet ten volle bewust in welk een gevaar we waren geweest, zijn we vroeg naar bed gegaan met een dankbaar hart jegens de Bewaarder Israëls!

DE REHOBOTHSCHOOL

In het voorjaarsnummer stond een foto van de inmiddels afgebroken Rehobothschool. Een leuke reactie hierop kwam van de heer W. Leeuwis uit Giessenburg, leerling van de school van 1935 - 1941.

Hij had wat rijmwerk verricht en hieronder leest u het resultaat:

*Ik had nog nooit van 't grote woord gehoord
Maar niettemin was het 'grensoverschrijdend'
Toen ik 't vertrouwde huis en veilig oord
Moest delen met de school als 'kennis begeleidend'*

*Ik was zes jaar en keek mijn ogen uit:
De stoep, 't portiek, de openslaande deuren, en die hall
Met in de achtermuur een ruit
Die openbloede in ik weet niet hoeveel kleuren.*

*De ruime hal ging over in twee gangen
Waaraan zes lokalen, een voor elke klas,
Met haken langs de muur om jassen op te hangen
En ook een trap voor het lokaal dat boven was.*

*Wat was ik nietig in dat groot lokaal:
Die hoge kachel en de dreigend zwarte borden,
De strakke bankenblokken zo massaal...
Faalangst sloeg toe, wat moest er van me worden!*

*We zaten met ruim dertig in de klas:
Jaap, Piet en Kees, met Janna en met Arie
En Lou en Leen, met Trijnie en met Bas,
Met Lenie, Nel en Bets, met Sijgje en met Sarie.*

*En zo begon voor ons de zevensprong
Bij juffrouw Hoeflaak (met hoogachting bij dezen)
Die ons met hartstocht en geduld doordrong
Van het belang om goed te leren lezen.*

*En via aap, oom, aaf en eef,
Deed zij ons stapsgewijze uit de doeken
Dat de ultieme vreugde is te geef
Voor wie dat zoekt in waardevolle boeken.*

*We leerden schrijven: ophaal dun en neerhaal dik,
met de alom 'bepaalde' kroontjespennen.
Wie van mijn klasgenoten zal de schrik
van 'oei! een vlek' niet uit ervaring kennen?*

*We leerden -d, -dt, of -t, en delen met de staart,
Maakten met aardrijkskunde wereldreizen,
En op wat werd genoemd een blinde kaart
Wisten wij land en steden feilloos(?) aan te wijzen.*

*In oceanenblauw gevat: de gordel van smaragd,
Sumatra, Java, Soembawa en Bali.
(Wie van mijn klasgenoten had er toen verwacht
daar ooit te ploeteren door sawa en door kali?)*

*Zij leerden, met het oog op hun aanstaande taak,
Mazen en stoppen en meer van dat soort zaken.
Wij, tot des meesters rust en hun tot leedvermaak,
Moesten afgrijselijke cijfersommen maken.*

*En hoe wij zongen op verhoogde toon.
Van " 't zonnetje gaat van ons scheiden".
Of: "In de hemel is het schoon"
Wij tweede stem en eerste stem de meiden.*

*Maar kwart voor vier, wie is er die 't niet heugt,
't gevoel van eigen wereld weer te gaan ontdekken,
als meester Wilschut aan de lieve jeugd
met belgerinkel 't sein gaf om te gaan te vertrekken.*

*En rij voor rij verlieten wij de school
Tot op de dijk de stoet weer werd ontbonden.
En met het dagelijks herhaald parool:
"Recht door naar huis!" werden wij weggezonden....*

*Wij dachten dat het nooit voorbij zou gaan,
Want pas wie om kan zien, weet, alles zal verkeren,
Geen metselwerk heeft eeuwigheidsbestaan;
Het "panta rhei" is door geen macht te weren.*

*Maar als weldra nog slechts het fundament
Van de oude school 't bestaan hier kan bewijzen,
Dan is dit alles slechts fragment
Van het gebouw dat hierna zal verrijzen.*

*De school, sinds 1860 Rehoboth
(toen werd haar immers ruimte toegemeten)
blijve, nu zij zo zeer tot bloei is uitgebot,
voor altijd Rehoboth, opdat wij niet vergeten.*

De genoemde klasgenoten zijn: Jaap van Dijk, Piet den Breejen, Piet Smit, Kees Meerkerk, Kees Brand, Janna Lock, Arie van Wijngaarden, Lou Buyk, Leen Baardman, Leen Dubbeldam, Trijnie van Noordennen, Bas de Keizer, Lenie Muis, Nel Hansum, Bets Brand, Sijgje Baardman en Sarie Wilschut.

PARLEVINKER PIETER KOOREVAAR 1905 - 1976

Door zijn zoon Aart Koorevaar.

Mijn vader Pieter Koorevaar was de derde zoon van Arie Koorevaar en Annigje Dubbeldam. Geboren recht tegenover het Lange Veer in het tweede huisje aan de dijk. In het eerste huisje woonde Hannes de Veerman, de kaartjesverkoper van de Fop Smit, die toen heen en weer voer van Gorinchem naar Rotterdam. Piet groeide voorspoedig op en toen hij groter werd, zag hij de schepen en parlevinkers voorbij varen, niet wetend dat hij daar later zijn brood mee zou verdienen.

Na zijn schooltijd, op zijn dertiende jaar, ging Piet dus mee met zijn vader de rivier op en leerde zo het parlevinken.

In de winter, als de vaart slap was, ging Piet mee de griend in aan de overkant van de Merwede, om het hakken te leren. Ook werd er riet gesneden en zelfs kleine dijkjes gebouwd, het zogenaamde grondwerk met kruiwagen en schop.

Op achttienjarige leeftijd had hij daar voldoende van geleerd en wilde hij weleens zien waar al dat water vandaan kwam en weer naar toe ging.

Aardappelhandel op de boot.

Zo werd Piet schippersknecht op een Duits schip dat basaltstenen vervoerde vanuit Lens in Duitsland, voor de kribben die in de Rijn en de Waal en Merwede gemaakt werden om de stroom te beteugelen. De naam van het schip was heel toepasselijk 'De Basalt' en de kapitein was ook een Hollander. Na drie jaar varen ging hij als tweede matroos op een rijnaak van Willem van Driel uit Rotterdam werken.

Twee jaar later werd hij eerste matroos en Jan Bezemer, zijn vriend, kwam bij hem als tweede matroos. Jan was parlevinker, maar had zijn boot verkocht aan Wim Koorevaar, de broer van Piet. Het leven aan boord van de rijnaak was zwaar en men maakte lange dagen, van 's morgens zes tot 's avonds acht.

Piet stopte ermee en begon voor zichzelf met parlevinken, uiteraard op de riemen. De houten boot huurde hij voor 50 cent, van Jan van de Giessen. Hij verkocht letterlijk alles, tot de Schuttevaer toe. De zaken gingen goed, zo goed dat Piet een nieuwe boot liet bouwen bij Damen, 9.75 meter lang en 2.80 meter breed. De boot werd voorzien van een Fordje voor 872 gulden, in de menie en glaslicht. Wat een vooruitgang, nu stuurde hij tenminste droog. Eens sloeg de motor af bij het aanleggen van een rijnaak. Zijn mooie boot klapte tegen de voorkant van het grote schip en Piet sprong snel de rijnaak op, zijn boot sloeg bijna om, maar bleef gelukkig drijven, zodat hij er weer in kon springen toen de boot tot achter was gedreven.

Piet kreeg verkering met Jo Hommerson, die in Buitendams woonde naast de winkel van Sprien

Noordermeer of Hartog. Jo werd door haar tante opgevoed, want toen zij vier maanden oud was, is haar moeder overleden. Zij zag Piet vaak voorbij varen door de Karnemelksloot, via het Diepje op de rivier aan, zo naar zijn ouderlijk huis.

In 1932 trouwden zij, gingen wonen naast zijn broer Hannes en in 1935 werd ik geboren.

Het parlevinken had zijn beste tijd gehad, dus Piet ging de horeca in en huurde de lunchroom waar nu de Rabobank staat. Jo runde het overdag en vele vertegenwoordigers aten tussen de middag daar hun brood op. De verdiensten werden steeds minder, zodoende begon Piet een handel in zeil- en motorbootjes, vooral de "Sjerp" was zijn geliefde boot. Daar zeilde hij zelf wedstrijden mee, van Dordrecht naar het Lange Veer en om een ton weer terug naar Dordt.

Het stond toen zwart van de mensen op d'n Hoek en al had hij de eerste prijs, voor de uitreiking had hij geen tijd, want dan miste hij het tij om thuis te komen. De beker kwam dan later wel met de 'bode'. Ook het schaatsen ging hem goed af. Hij werd in 1935 tweede van Zuid-Holland en A. Koorevaar van Ford kruiwagens derde.

Na de oorlog in 1945 stopte Piet met parlevinken. Veel van de bootjes werden gebruikt voor directievaren op de baggerwerken. Hij ging twee jaar werken voor Volker in Delfzijl, het zogenaamde buitenaf werken, de hele week van huis.

In 1948 ging Piet voor zeven jaar naar Den Helder. Men begon aan de nieuwe marinehaven met Prins uit Sliedrecht. Met twee bussen vol baggeraars 's maandags weg en vrijdags terug. Hij heeft zo heel wat werk verzet.

Zelfs toen hij het aan zijn hart kreeg op zijn 61ste, was het eerste wat hij zei: 'Ik moet eerst toch de boot nog goed gaan leggen, voordat ik in het ziekenhuis blijf'.

De dokter wilde daar niet van horen, maar Piet herstelde na een paar jaar en bleef in bootjes handelen.

Men vroeg Piet ook weleens om te loodsen in de Biesbosch, naar Made en Drimmelen. Met een taxi kwam hij dan weer terug naar huis.

Na zijn 65ste heeft hij nog zes jaar mogen genieten van zijn mooie dekkruiser "Johanna". Hij trok samen met Jo door de wateren van Nederland. Het water bleef maar trekken, want Piet was maar net thuis van een trip of hij stond alweer op d'n Hoek te praten met andere schippers en te kijken naar de rivier.

Toen Piet op 22 april 1976 overleden was, kwam uit wat zijn vrouw hem had beloofd:

'Jij gaat over d'n Hoek naar het kerkhof'. Zo werd Piet langs zijn geliefde plekje naar het kerkhof gebracht. De familie zei nog: 'Dit is toch niet de kortste weg, Jo?'

Nu ik dit zit te schrijven, herinner ik me opeens weer hoe mijn vader ons als kinderen meesleepte in een grote teil achter de boot, zo naar de zandplaat. Wat een vakmanschap, een man, één met het water en de natuur.

RECENSIES

A. Dubbeldam - van der Waal van Dijk

Merck toch hoe sterck, door Fred Feddes

Het jaar 2004 is door de stichting Open Monumentendag uitgeroepen tot het jaar van de vestingwerken. Er is een prettig leesbaar boek verschenen over dit onderwerp.

De titel is ontleend aan de beginregel van het bekende lied uit Valerius 'Gedenckklank', een op rijm en muziek gezette kroniek van een groot gedeelte van de Tachtigjarige Oorlog.

Het boek begint met de beschrijving van de slag bij Heiligerlee en gaat door tot na de Tweede Wereldoorlog, toen bleek dat de vestingwerken geen nuttige functie meer konden hebben. Maar ze zijn er nog, de stille getuigen van onze eeuwenlange landsverdediging. Op een prettige manier komen we veel te weten over de beroemde Hollandse Waterlinie, de vestinggordels, bunkers en kazematten. De moeite waard!

ISBN 90-806181-4-4. Uitgave van de Stichting Open Monumentendag, Herengracht 474 1017 CA Amsterdam. Verkoopprijs € 15,-

De Uittocht, door Arie Horden

Niet eerder is er een boekje verschenen over de landverhuizers uit Noordeloos op hun reis naar Amerika. In 1834 vond de grote Afscheiding plaats uit de Nederlands Hervormde kerk. De Afgescheidenen hadden het moeilijk, van echte godsdienstvrijheid was geen sprake, vanaf

1841 begint de grote uittocht naar Amerika. Nu nog hebben daar veel plaatsnamen een Hollandse oorsprong. Zelfs het plaatsje Noordeloos vinden wij in de buurt van het Michiganmeer.

Ook nu weer is de heer Horden er in geslaagd een klein stukje van de grote kerkgeschiedenis op schrift te stellen. U kunt het boekje in uw bezit krijgen door € 10,- over te maken op giro 1480665 t.n.v. A. Horden, Laantje 15, 4225 PC Noordeloos

Bêeste Marte, door Henk Rijneveld

In 'Bêeste Marte' vertelt de schrijver in de streektaal van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden

over de belevenissen, die hij met zijn oom, thuis, de boer op en naar de veemarkt meemaakte. Daarbij komen niet alleen de handelszaken aan bod, maar wordt ook de bijzondere invulling die 'Ome Hink' aan zijn leven en zijn omgeving gaf uitgebreid belicht.

ISBN 90-73442-08-7 Uitgave van de Stichting Streektaal Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Tel. 0183-699638 Verkoopprijs € 9,- incl. verzendkosten.

Tussen bies en wilg, door J.M. van der Esch met medewerking van P. Verhagen

De heer J.M. van Esch heeft in de jaren zeventig van de vorige eeuw lange indringende gesprekken gevoerd met de mannen die tussen 1900 en 1940 hun brood moesten verdienen in de Biesbosch. Dit mooi uitgevoerde boek is het resultaat. Het eerste deel schetst het dagelijkse harde leven

van het kooikersbedrijf. Steeds weer moesten de kooikers de strijd aanbinden tegen de altijd grillige natuur.

Het tweede deel gaat over de handel en wandel van de otterjagers. Ook het werk van de biezensnijders in de verschillende seizoenen komt aan bod. Zeer lezenswaard!

ISBN 90-76496-18-8 Uitgegeven door de Stroombaan Papendrecht. Verkrijgbaar bij de boekhandel. Prijs € 19.50

Uit de wereld van de kleine dingen, door P. Verhagen

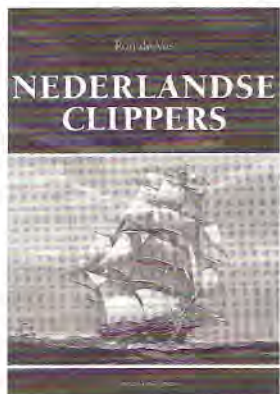

Dit boek, dat zich richt op de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, gaat over het voorbijgeleefde op het platteland. Kleine voorwerpen kunnen veel vertellen over het oude landschap en de mensen die daar woonden. Het zijn meestal de slechts simpele, eenvoudige dingen en hulpmiddelen die de strijd om het bestaan zichtbaar maken. Ook leuk is de aandacht voor het speel-

goed, dat de jeugd maakte van wat gewoon in de omringende natuur voorhanden was.

ISBN 90-77234-10-1 Uitgeverij Blassekijn Bleskensgraaf. Verkrijgbaar bij diverse boekhandels in de regio. Prijs € 14,95

Nederlandse Clippers, door Ron de Vos

'Nederlandse Clippers' is de titel van dit onlangs uitgebrachte standaardwerk over dit scheepsmodel.

Nooit eerder werden de Nederlandse clippers en de werven waar ze werden gebouwd zo uitgebreid beschreven. Ook in de Alblasserwaard liepen er de nodige van stapel. Deze

zeilboten werden vooral gebruikt voor een snelle reis naar Nederlands-Indië. Na de opkomst van de stoomschepen liep het aantal clippers snel terug. Vooral na de opening van het Suezkanaal, waar de clippers niet zeilend doorheen konden. Het boek is prachtig uitgevoerd.

Speciaal voor de leden van de Historische Vereniging is de prijs, tot de kerstdagen 2004, verlaagd van € 89,50 naar € 79,50!

ISBN 90-5194-267-2 Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD Franeker. Verkrijgbaar bij de boekhandel of te bestellen bij de uitgever.

Recht en Slecht in het land van Brederode, door P. Horden Jz.

Recht en Slecht in het land Brederode handelt over regionale rechtszaken en andere misdrijven die plaatsvonden tussen 1646 en 1838. Het boek is vijftig jaar geleden ook al eens verschenen, maar komt nu, iets gewijzigd, opnieuw uit. De gebeurtenissen zijn in verhaalvorm

geschreven en daardoor heel plezierig om te lezen. Verbazingwekkend zijn de zware straffen die men toen kreeg voor strafbare feiten, die vandaag amper de aandacht van de politie zouden krijgen. Tijden zijn veranderd!

Te bestellen bij de Vereniging Historisch Lexmond en Hei- en Boeicop door overmaking van € 16,50 plus € 4,- voor porto- en verpakingskosten op rekeningnummer 336052587.

Gaandeweg Gorcum, door Job Koekkoek

Gaandeweg Gorcum, lees - kijk - en wandelgids voor de vestingdriehoek: Gorcum, Woudrichem en Loevestein met tekeningen van Pim Wijnbelt. U kunt lezen en bekijken hoe interessant Gorcum is. Met deze gids in de hand volgt u een aangegeven wandelroute en zo ontdekt u de meest historische plekjes van Gorcum. Het boekje heeft een uiterst handig formaat. Het past in iedere binnenzak en in elke damestas.

ISBN 90-802747-5-5 Uitgever De Kazerne, Vissersdijk 35a 4285 AM Woudrichem.

Tel. 0183-303533 E-mail: Kazerne2@planet.nl Prijs: € 8.00

Gaandeweg Almkerk, door Job Koekkoek.

Gaandeweg Almkerk, Waardhuizen en Uitwijk. Ook een boekje uit de serie, dat geschreven is door de bekende oud-directeur van de Calvijnmavo. Hiermee neemt hij ons mee naar 'de overkant', waar langs de A 27 heel wat meer te ontdekken valt dan je zo zult denken wanneer je er, met hoge snelheid langsrijdt op weg naar het Zuiden. Uitgegeven in hetzelfde handige formaat.

ISBN 90-76262-11-x Uitgever: zie hierboven. Prijs € 12,50

ACTIVITEITEN VAN HET BESTUUR

Algemene ledenvergadering 26 april 2004

Was de geringe opkomst te wijten aan de vroege aanvangstijd?

In ieder geval werden de leden die wel waren gekomen hartelijk welkom geheten door onze voorzitter, Arnold de Haan. Daarna kreeg de heer P. Floore het woord om tekst en uitleg te geven over zijn getoonde dia's.

De heer Floore is stadsarcheoloog van Gorinchem en was werkzaam bij de opgravingen van het stuk grond tegenover de grote kerktoren, de Krijtstraat, in het centrum van Gorkum.

Uit de vondsten bleek het vermoeden bevestigd, dat op die plek eens Het Hof van Arkel heeft gestaan. Een opmerkelijke ontdekking!

Na de pauze werd de vergadering wederom geopend door de voorzitter en kwam de agenda ter tafel. Er werd goedkeuring verleend aan de

benoeming van de ereleden mevrouw W. F. van de Bree-Ooms en de heren M.J.A. de Haan en J. Dubbeldam. Ook de nieuwe bestuursleden mevrouw G. A. Dukel-Vink en mevrouw J. F. Teeuw-van der Plas werden nu officieel benoemd.

DE BOOGVIADUCTEN

Veel Sliedrechtse en Hardinxvelders hebben in de nacht van 28 op 29 maart 2003 hun nachtrust opgeofferd om de verwijdering van de beide boogbruggen over de A15 mee te maken. Na 64 dienstjaren werden de viaducten met Mammoettransportwagens opgetild en verplaatst. Er is nu niets meer van te zien, maar gelukkig is alles gefilmd en die film is ons, als Historische Vereniging van Hardinxveld-Giessendam, aangeboden op 16 april 2004.

Onze voorzitter Arnold de Haan mocht hem in ontvangst nemen van Henrike Riegman van Rijkswaterstaat.

Fred Stuij en A. de Haan van de Historische Verenigingen Sliedrecht en Hardinxveld-Giessendam. Rechts Henrike Riegman van het informatiecentrum A15.

(Foto: Richard van Hoek)

BRADERIE

Op 19 juni werd de jaarlijkse braderie gehouden in de Peulenstraat van Hardinxveld-Giessendam van 10 tot 16 uur. Het was een gezellige gebeurtenis en er kwamen veel kijkers langs onze kraam, maar gelukkig ook kopers. Een geslaagde dag!

OPROEP, OPROEP, OPROEP!

Zoals de vice-voorzitter al schrijft in zijn voorwoord, zitten wij als bestuur van de Historische Vereniging erg verlegen om een of meer vrijwilligers.

Het beheren van het depot, wat tot nu toe met veel allure door ons bestuurslid Jaap van Houwelingen samen met Piet Boer is gedaan, vergt toch te veel tijd. Zij willen u graag inwerken!

Er zijn ook nog genoeg andere werkzaamheden, dus.... reageert u alstublieft.

OPEN MONUMENTENDAG

Open Monumentendag viel op 11 september 2004. Het landelijke thema ging over de vele vestingwerken die ons land heeft. Maar aangezien wij hier in Hardinxveld-Giessendam geen waterlinie of iets anders hebben wat met de verdediging van ons dorp te maken heeft, hadden wij besloten om het thema te veranderen in 'Onderwijs in vroeger tijden'.

Herberg De Witte Swaen in de Peulenstraat stond die dag open voor publiek.

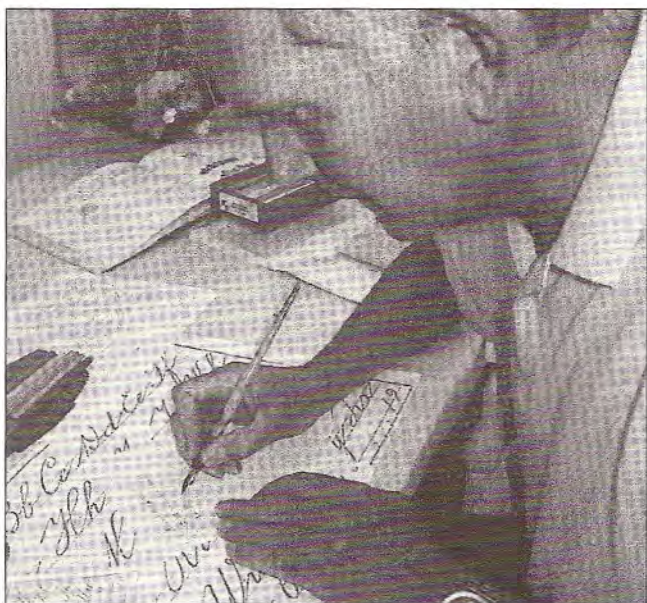
Er was een expositie van oude schoolfoto's, oud lesmateriaal, wandkaarten en dergelijke.

Bezoekers konden zich wagen aan de schoon-schrijfkunst.

In plaats van de beloofde dia's werd er een oude dorpsfilm van 1953 gedraaid in een van de mooie kamers van dit monumentale pand, dat gastvrij werd opengesteld door familie Van de Bree. Het was een historische dag.

Open Monumentendag 2004.

Open Monumentendag 2004.

Schoolse zaken uit een ver verleden.

Een dorpsfilm van Hardinxveld-Giessendam uit 1953. Belangstelling genoeg.

Ook de jeugd waagde zich aan het schrijfwerk.

Ons schoolbord met oud schrift.

SCHENKINGEN

Een oude gebreide wollen doek, die gebruikt werd als doopkleed en/of babyomslagdoek en een aantal originele brieven (eind 19e eeuw van Dirk Verheij), van mevrouw Vlot, Buitendams 66, Hardinxveld-Giessendam.

Een bijzondere schenking kwam van de heer A. den Breejen, een kist met allerlei reclame-artikelen m.b.t. Hardinxveld-Giessendam.

Nog een oproep!

Wij zijn op zoek naar oude geboorte-, trouw- en rouwkaarten. Wij hebben al een collectie van de familie Lubbers, maar voor een bijzondere expositie, die wij hopen te houden, is dit niet

genoeg. Wij zijn ook geïnteresseerd in oude poëziegedichten en de plaatjes die er ongetwijfeld bij horen.

Bij voorbaat dank!

PRESENTATIE BOEKJE "GROETEN UIT BOVEN-HARDINXVELD"

Vrijdag 7 mei was het zover. Het veertigste boekje uit de serie van onze publicaties werd overhandigd aan een wel zeer gewaardeerde Boven-Hardinxvelder, de heer Jacob Coenraads.

Deze ondernemer, met een heel bijzondere ijzerwinkel, gelegen boven aan de Buldersteeg, De Buurt 6, waarin ook nog heel veel andere zaken te koop zijn, heeft al honderden boekjes van de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam verkocht.

Aan hem de eer om het eerste exemplaar te ontvangen. Natuurlijk met de nodige egards en bloemen voor zijn echtgenote.

Intussen heeft u het boekje ook gekregen en u bent het vast met mij eens dat het een leuk beeld geeft van bijna alle plekjes in Boven-

Hardinxveld zoals het vroeger was. Ook de teksten zijn interessant om te lezen. Een aanwinst voor de leden en natuurlijk ook een gewaardeerd geschenk voor ieder die "wat heeft" met Boven-Hardinxveld.

EXPOSITIE-OVERZICHT MUSEUM DE KOPEREN KNOP

20-11-04 t/m 27-01-05 geboorte, trouw en rouw

05-02-05 t/m 02-04-05 bloemrijk - kleurrijk

08-04-05 t/m 18-06-05 kant (oud en modern)

25-06-05 t/m 03-09-05 boerenwagens

10-09-05 t/m 02-11-05 kerktorens

12-11-05 t/m 14-01-06 winters

25-06-05 t/m 10-09-05 tuinexpositie

25-11-04 lezing bij expositie

Inlichtingen bij het museum 0184-611366.

Open: dinsdag t/m zaterdag 13.00 - 17.00 uur.

Binnendams 6, 3373 AD Hardinxveld-Giessendam

UITGAVEN IN DE HISTORISCHE REEKS EN SPECIALE UITGAVEN DIE NOG DOOR DE HISTORISCHE VERENIGING TE LEVEREN ZIJN:

Buitendams 4 (1778-1978).....	€ 2,25
Molens van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 3,85
Den Eendenbout (opgraving in een woonheuvel).....	€ 3,85
Het stoomgemaal.....	uitverkocht
Makelaars van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 3,85
Buitendams 118 (Giessendamse boerderij).....	€ 5,45
700 jaar Dam.....	€ 3,20
Parlevinkers.....	uitverkocht
Rondom de Giessen.....	uitverkocht
Swets tabak en daar blijf ik bij.....	€ 6,60
Hardinxveld en Giessendam in de Franse Tijd.....	€ 5,65
Café Schalk.....	€ 5,65
100 jaar boemelen.....	uitverkocht
De Hongerwinter.....	€ 6,60
De Hennepsteelt.....	€ 4,40
Het kleine monument in Hardinxveld-Giessendam.....	€ 5,45
Dijken en doorbraken.....	uitverkocht
Aan d'n dijk.....	uitverkocht
Gemeentehuizen van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 2,25
Ievers tussen Kaai en Kloeve...deel 1.....	uitverkocht
Aart van Bennekum, kunstenaar.....	€ 6,80
Herinneringen aan oorlogstijd.....	uitverkocht
100 jaar Nederlandse Protestantenbond.....	uitverkocht
Ievers tussen Kaai en Kloeve, deel II.....	€ 6,80
Uit de pen van tante.....	€ 6,80
De watersnood van 1953.....	uitverkocht
Schuttevaer en Binnenvaart.....	uitverkocht
De Crisisjaren in Hardinxveld en Giessendam.....	uitverkocht
Vrouwenrecht en liberalisme aan de Merwedijk.....	€ 6,60
De 50ste mei.....	uitverkocht
De samenvoeging van Giessendam en Hardinxveld.....	€ 8,85
C. Baardman, de schrijver en zijn werk.....	€ 7,95
Het Langeveer.....	€ 6,60
De Indiëgangsters.....	€ 12,50
1899-1999 Nieuws van honderd jaar geleden.....	€ 6,80
De Peulenstraat in 1950.....	uitverkocht
Groeten uit Giessendam.....	€ 8,25
Historie van het pand Buitendams 4.....	€ 6,50
Nievers was den dijk echt recht.....	€ 9,20
Groeten uit Boven-Hardinxveld.....	€ 8,90
Het Verleden Nu (fotoboek).....	€ 11,35
Buitendams huis-ter-om-op.....	uitverkocht
Een wandeling door Binnendams.....	€ 6,80
Van Geslachte tot Geslacht.....	€ 15,90
H'veld en G'dam, van vissers- en hoepmakersdorpen naar industriegemeente.....	€ 18,15
Hardinxveld en de riviervisserij.....	€ 20,40
Reobothschool 1860-1985.....	uitverkocht
Van hondekarren en hobbelsbussen.....	uitverkocht
Anders nog iets (neringdoenden en bedrijven).....	€ 2,25
Dr. Aris Graftdijk, Photographie.....	€ 11,35

Herberg De Zwaan	€ 15,90
Onder ons gezeed	uitverkocht
Het verhaal van de dijk.....	€ 7,95
Hoeke Doeme?	€ 7,95

UITGAVEN VAN DE STICHTING DORPSBEHOUD

Van boodschappen doen naar winkelen	€ 2,25
Heggen en Steggen (tweede druk)	€ 7,95

ALLE UITGAVEN ZIJN, TENZIJ UITVERKOCHT, VERKRIJGBAAR OP DE VOLGENDE ADRESSEN:

Historisch Informatie Centrum, Buitendams 4, elke zaterdagmorgen van 10.00-12.00 uur
 IJzerwinkel van de heer Coenraads, Buurt 6, Boven-Hardinxveld, tijdens openingstijden winkel.
 Secretariaat Historische Vereniging Buitendams 77, maandag t/m vrijdag
 Museum De Koperen Knop, dinsdag- t/m zaterdagmiddag 13.00-17.00 uur.

WAT IS MIJN LIDMAATSCHAPSNUMMER VAN DE HISTORISCHE VERENIGING?

WAAR KAN IK DAT VINDEN?

Deze vraag wordt veel gesteld. Steeds meer leden betalen hun contributie d.m.v. Telebankieren en daar is niets mis mee.

Maar nu ontstaat er voor de penningmeester een probleem. Zij krijgt namelijk van de bank alleen de naam en het adres door van het lid dat een betaling heeft gedaan.

Om deze mutatie te boeken, moet zij eerst zoeken in de ledenlijst (ruim 900 leden) naar het bijbehorende lidmaatschapsnummer. Een ingewikkelde en tijdrovende manier voor onze lieve penningmeester.

U kunt haar helpen door bij betaling te vermelden: **contributie** of **vrijwillige bijdrage** en **altijd uw lidmaatschapsnummer**. Dit nummer staat rechts bovenaan op elk etiket en op elke acceptgirokaart die u door onze vereniging wordt toegezonden.